

Освіта

Галузевий е-дайджест проекту «Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні» (ПУЛЬС)

Січень 2017

 Новини

Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич взяла участь у Світовому освітньому форумі (The Education World Forum)

“Школа може підрізати крила, якщо система орієнтована на середній результат”, – Лілія Гриневич виступила в Лондоні з презентацією “НУШ: Розробка політики для розвитку талантів”

Освітня система України має інструменти, що дають дітям успішно розвинути свої таланти, але їх недостатньо, щоб досягнути до кожної дитини, тому країна розпочинає масштабну освітню реформу. Про це йшлося під час виступу Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич на Світовому освітньому форумі в Лондоні.

“Україна традиційно має систему установ позашкільної освіти, які фінансуються з державного і місцевих

бюджетів. 10% дітей, які беруть участь у діяльності після школи, відвідують українську «Малу академію наук». Можливо, вам буде цікаво, що молоді українські дослідники вже отримали понад 160 патентів на винаходи в області комп'ютерних, технічних і природничих наук, а також у фізиці й астрономії», – розповіла Лілія Гриневич.

Вона наголосила, що досвід Малої академії наук є унікальним для світу й одним із найефективніших українських інструментів для виявлення і підвищення талантів серед молоді. Однак цього недостатньо, «нам усе ще потрібно знайти більш ефективні способи, щоб забезпечити кожній дитині в Україні можливість розвивати всі свої таланти і здібності». Міністр зазначила, що для того, аби дати шанс кожній дитині успішно розвинути свої таланти, Україна має перезавантажити свою систему середньої освіти, адже саме вона може вплинути на долю практично кожної дитини.

«Нам необхідно зробити так, щоб наші вчителі мали статус і повагу, розуміли важливість їх ролі. Нам необхідно перезавантажити нашу систему підготовки вчителів, щоб виростити нового українського педагога, який цінує кожного учня і відкритий до найбільш ефективних форм навчання. Нам потрібно перетворити школу в дивовижну подорож у невідоме, де навчання рухає природна цікавість, а життєві навички дитини розвиваються поряд з талантом дитини та її природними здібностями. Іншими словами, нам потрібна Нова українська школа», – повідомила Лілія Гриневич.

Важливим інструментом освітньої реформи має стати відкриття освітньої онлайн платформи, де будуть зібрані освітні матеріали не лише для вчителів та дітей, а й для кожного громадянина України. Платформа має стати не тільки ресурсом для взаємодії та обміну передовим досвідом, але також буде забезпечувати рівний доступ до безкоштовної освіти для тих дітей,

які залишаються на окупованих і анексованих територіях, а також учнів з віддалених сільських районів і учнів з особливими потребами.

«У даний час ми шукаємо партнерів для спільного фінансування цієї ініціативи, і ми хотіли б запросити до співпраці усіх, хто має відповідний досвід і знання», – додала Міністр.

Підбиваючи підсумки, Лілія Гриневич підкреслила, що Нова українська школа є однією з основних політичних реформ у майбутньому. Вона має забезпечити інвестиції в розвиток людського капіталу заради інноваційного зростання країни і самореалізації кожної людини.

«Школа може підрізати крила, якщо система орієнтована на середній результат. Школа повинна пропонувати різноманітні можливості для розвитку особливих талантів у людей, знаходити, в чому вони можуть бути успішні, і підготувати до життя у світі, що постійно змінюється. Школа також має пильно слідкувати за глобальними тенденціями і змінами, в іншому випадку ми ризикуємо підготувати учнів до світу, якого вже не існує», – завершила свій виступ Лілія Гриневич.

Після виступу Міністр взяла участь у панельній дискусії на тему «Розробка політики для розвитку навчання (Policy making for development of teaching)». Учасники зазначали, що успішна освітня система має передбачати постійне професійне вдосконалення вчителів. А також, що «1 долар інвестиції в шкільну освіту приносить 10 доларів економічного розвитку». Нагадуємо, що упродовж 23-25 січня Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич перебуває з робочою поїздкою в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії, де бере участь у Світовому освітньому форумі (The Education World Forum) та проведе низку зустрічей.

Довідково:

Світовий освітній форум (The Education World Forum) проходить у Лондоні з 22 по 25 січня 2017 року. Подія об'єднує Міністрів освіти та їхніх заступників, що представляють понад 80% населення світу. Провідні спеціалісти збираються, щоб обговорити подальший розвиток та зміни в освітній політиці держав.

Джерело: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/01/23/liliya-grinevich-v-londoni-z-prezentaczieyu-%E2%80%9Cnush-rozrobka-politiki-dlya-rozvitku-talantiv%E2%80%9D/>

Уряд прийняв постанову щодо виготовлення випускних документів про освіту для учнів із порушенням розумового розвитку

11 січня 2017 року на засіданні Уряду прийнято постанову № 8 «Про внесення змін до пункту 3 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виготовлення випускних документів про освіту». Цим документом приведено до відповідності частину п'яту статті 34 Закону України «Про загальну середню освіту» та Переліку документів про загальну середню та професійну освіту державного зразка і додатків до них, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 липня 2015 року № 645, із змінами. Відтепер стало можливим виготовлення за кошти Державного бюджету бланків додатків до свідоцтва про базову середню освіту за спеціальною програмою для випускників із порушенням розумового розвитку та довідки про закінчення повного курсу навчання за спеціальної програмою для учнів з помірною розумовою відсталістю.

Для довідки: за інформацією Міністерства освіти і науки України, у 2017 році в Україні 2836 випускників із порушенням розумового розвитку. На виготовлення їм документів про освіту буде виділено з Державного бюджету 5,4 тис. грн.

Павло Хобзей: «Профтехосвіта має стати привабливішою для учнів та забезпечувати їх роботою з гідною зарплатнею»

Наголосив на цьому заступник Міністра освіти і науки України Павло Хобзей під час засідання Наглядової ради освітнього проекту «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні», що відбулося у Міністерстві освіти і науки. Проект реалізується МОН спільно з Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва та компанією «Геберіт Інтернешл Сейлз АГ».

Павло Хобзей розповів, що завдяки цьому Проекту було визначено професію «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування» як одну з пріоритетних. Її було включено до пілотного проекту, що реалізується Урядом України у 2016-2017 роках та фінансується з держбюджету. В його межах, зокрема, створюються Навчально-практичні центри, де для підготовки учнів використовують найсучасніші досягнення виробничих та педагогічних технологій. Нині діє 6 таких центрів із підготовки сантехніків.

«Важливим показником діяльності Навчально-практичних центрів є збільшення учнів професійно-технічних навчальних закладів. Також центри дозволяють забезпечувати випускників роботою з належним рівнем заробітної плати, здійснювати навчання незайнятого населення, ефективніше використовувати обладнання і матеріали», – зазначив заступник Міністра освіти і науки.

У засіданні Наглядової ради також взяли участь Хольгер Тауш, директор Швейцарського бюро співробітництва в Україні, Олексій Раков, голова Представництва «Геберіт Інтернешл Сейлз АГ» в Україні, Микола Кучинський, директор департаменту професійної освіти МОН України. Сторони обговорили підсумки реалізації проекту «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні» минулого року та затвердили план роботи на перше півріччя 2017-го.

Хольгер Тауш відзначив, що завдяки проекту вже збільшилася кількість учнів, які виявили бажання навчатися за професією «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування». До того ж його реалізація сприяла виділенню державних коштів на створення Навчально-практичних центрів у 2016-2017 роках та розширення мережі таких центрів.

«Цього року проект рухатиметься динамічніше, ми плануємо покращити досягнуті результати та показати успішність спільної роботи», – сказав Хольгер Тауш.

Так, планується оновлення навчальних посібників, проведення низки тренінгів та семінарів, розробка маркетингових матеріалів для просування послуг Навчально-практичних центрів, створення мобільних додатків для професійної орієнтації випускників шкіл та ін.

Микола Кучинський звернув увагу на необхідність розробки методичного забезпечення діяльності Центрів, а також проведення оцінки якості підготовки випускників-учасників Проекту незалежними експертами, перш за все представниками компанії «Геберіт».

Довідково:

Освітній проект «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні» (2014-2018 рр.) реалізується відповідно до підписаного меморандуму про співпрацю між Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (ШАРС/SDC), компанією «Геберіт Інтернешл Сейлз АГ» та Міністерством освіти і науки України. Загальна сума коштів, виділених на реалізацію проекту, становить 12,4 млн. грн. (472 тис швейцарських франків). Проект спрямований на сучасну підготовку учнів професійно-технічних навчальних закладів за робітничою професією «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування», яких навчатимуть на базі новітнього устаткування та за участі швейцарських експертів.

Учасниками проекту є Вище професійне училище № 22 м. Сарни, Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту, ДПТНЗ «Броварський професійний ліцей», ДНЗ «Полтавське вище міжрегіональне професійне училище імені Героя Радянського Союзу Бірюзова С.С.», Дніпровське вище професійне училище будівництва, ДНЗ «Одеський центр професійно-технічної освіти».

У цих закладах навчальний процес відбувається відповідно до нових держстандартів із професії «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування». Учасники проекту вже отримали посібники за 7 темами та безповоротну цільову допомогу для придбання витратних матеріалів, необхідних для організації навчання згідно з новою навчальною програмою.

Джерело: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/01/23/proftexosvita-mae-stati-privablivishoyu-dlya-uchniv/>

Новини міжнародного досвіду

Фінська освіта очима помічника учня: з досвіду роботи Марини Бабунець

«Перед Новим роком фінські школярі середньої школи не мали ані найменшої схвильованості з приводу закінчення навчального півріччя, бо у своїх табелях вони не побачать жодної оцінки», – Марина Бабунець, помічник учня у фінській школі.

І це тільки одна з тих рис, які кардинально відрізняють фінську школу від традиційної школи. Реформа шкільної освіти у Фінляндії перевертає стару систему чи не догори дригом, її кінцевий результат поки невідомий, але її впровадження розцінили у північній країні як невідворотність. Фінляндія має чи не першочергове право на реформаторство хоча б тому, що й досі тримається на високих позиціях у рейтингах тестів PISA. Цього року вона на п'ятому місці, поступилась Сінгапурові, Японії, Естонії та Китаю.

Про які ж реформи там йдеться?

Шкільні предмети як інструмент до розуміння реального життя

Навчальна програма розробляється для усїєї країни, але потім вона уточнюється і спеціалізується ще на рівні області, міста і школи. Це робиться тому, що кожен регіон має свої особливості, риси, якими хвалиться, і ті, яких можливо хоче позбутися. Кожна школа сама придумує, які предмети на вибір організувати. Вирішує чи дотримуватися мінімальної кількості годин предметів за загальнодержавною програмою, чи може хоче додати кількість годин.

У фінській школі ніхто не збирається муштрувати дітей, примушуючи їх знати предмет задля предмету.

Тут школа парадоксально прагматична і філософська одночасно: предмет скоріш механізм поповнення ерудиції, кінцева мета якої розширити точку зору на світ і зрозуміти яка вигода з того усього людині.

«Першою людиною сьогодні вважають Люсі», – розповідає вчитель класу і відразу уточнює і підкреслює, що Люсі просто виявилася найстарішою знахідкою, завтра ж археологи можуть відкопати древніші від Люсі рештки кісток і тоді вона втратить свій неперевершений статус.

«Вгадайте, чи це справжня фотографія динозавра», – вказує на ілюстрацію посібника той же вчитель і хитро очікує варіантів відповідей. Такі підводки спантеличують учнів, але відразу плетуть спільну оболонку навколо шкільного матеріалу і «непосібникового» життя. «Не треба пам'ятати всі назви рослин, треба, щоб ви впізнавали їх у природі!

Не обов'язково пам'ятати точну дату, але знайте, що історичний період ділиться на «до» появи людини і «після», – так заспокоюють п'ятикласників учителі, а не вимагають вивчати все напам'ять. Такий виклад думок учителя здається цікавим і творчим – він цілком відповідає одному з головних і найсмівливіших нововведень у школі. Йдеться про такий собі «багатодисциплінарний предмет», який присутній у розкладі вже з першого класу. Цей предмет офіційно скасовує чітку межу між дисциплінами, але головна його мета – об'єднати учнів під час уроків у проекти, котрі залучають знання з різних галузей одночасно.

Так у гельсінській школі «Т 1» результатом одного з проектів стала самостійно видана кулінарна книга. Під час проекту діти самі малювали, фотографували, шукали рецепти та готували страви. Тепер школярі отримають можливість, наприклад, обговорювати День Незалежності Фінляндії на уроці в історичному, мовному, літературному, мистецькому чи музичному ключі одночасно, і можна тільки уявити наскільки багатогранною виявиться нова бесіда. За новою програмою кількість годин у сукупності для цього предмету має складати не менше одного навчального тижня на рік, але кожна школа може за бажанням збільшити передбачений об'єм предмету в рази.

Йдеться про те, що предмети у фінській школі скасовують як такі, як вже деінде писали ЗМІ. Але треба зізнатися у наступному, для багатьох дуже прикрому: час виділений на багатодисциплінарний проект усе ж таки забирають з інших предметів, відмовившись від якихось

тем, а застарілі предмети безжалісно витісняють з програми. Так сталося, наприклад, з каліграфією, замість якої у першому і другому класі зараз ввели тренування набору тексту на клавіатурі. Інколи трапляються й дещо неочікувані речі: художня література канула в небуття у вигляді окремого предмета, натомість її об'єднали з мовою ще в кінці 90-х. На це нарікали вчителі й без того, але нині літературу скоротили знову за рахунок введення здебільшого пов'язаних із заглибленням у медіакультуру тем.

У гімназії, фінській старшій школі, такий підхід розчарував багатьох учителів – на їх думку вміння читати медіапродукти, такі як серіали, не можна прирівняти до читання тексту.

Школярі усе ж можуть компенсувати свою жагу до читання з допомогою хоча б факультативних предметів або, правильніше сказати «предметів на вибір».

Читати іноземними мовами і про суспільство

Позиція нової програми: читати, звісно, треба, але все більше іноземними мовами. Для чого й посилили вивчення іноземних мов. Англійську тут вивчатимуть уже з другого класу. Шведську, другу державну – з молодших класів, а другу іноземну – вже з шостого. Питання з шведською окреме: щороку точаться тут суперечки про те, що, мовляв, шведську фіні вчити не хочуть (у Фінляндії шведською розмовляє всього 5% населення). Але система непохитна, бо, як бачите, не тільки навідріз відмовляється полегшити життя 95% населення, позбавивши їх вивчення шведської у школі, але, відтепер, додає шведську вже до молодших класів. У програму дещо й додають. Наприклад, у розкладі середньої школи з'явився новий «дорослий» предмет – «суспільствознавство», викладання якого вважають тепер необхідним з початкових класів.

Освітня аргументують таку зміну тим, що введення суспільствознавства аж у вищій школі – здається запізним ходом, діти мають ознайомлюватися з соціальними явищами вже з малечку, нехай і в елементарному викладі.

Таким чином вони вже до старшої школи складуть непогане враження про те, як треба керувати буденним життям, що таке демократія та економічна діяльність, хто такий активний громадянин і як він впливає на країну.

Сіркку Хіетанен, помічник ректора школи «Марттіла» в місті Сейняйокі, була ініціатором та розробником деталізації державної програми на локальному рівні. Вона розповідає, що дітям їхньої школи дуже подобається згаданий раніше «багатодисциплінарний предмет» чи проект, тому вже зараз учителі розглядають як шкільну навчальну програму поновити, збільшивши години цього предмету.

У школі «Марттіла» діти у 6 класі в межах згаданого предмету вивчають фізіологію людей пліч-о-пліч з історією, і в той же час здійснюють статистичні дослідження, об'єктом яких є першокласники: скільки разів на день малечі чистять зуби, скільки часу виділяють на прогулянки і т. д. – це приклади останніх захопливих для обох класів досліджень.

Столична область підходить до питання прогресивніше: там хочуть у найближчому майбутньому увесь предметний спектр шкільної програми трансформувати у «багатодисциплінарні предмети», тобто потроху відмовлятися від окремих предметів узагалі.

Меню предметів на вибір

Введення факультативних обов'язкових предметів – нова прерогатива реформ. Дивлячись на розклад нових предметів, очі розбігаються, наче при перегляді меню у ресторані, бо здається, фантазію ніхто не обмежував. Але їх спільність полягає у тому, що вони підкріплюють один із лейтмотивів фінського Curriculum – розвивати затребувані навички у повсякденному житті, а також пізнавати та посилювати власні таланти та потяги.

Наприклад, серед «предметів на вибір» у школи «Марттіла»: геокешинг, «Я частина Європи», курс розфарбовування, створення одягу для домашніх тварин, переробка відходів та «Do It Yourself», книжковий клуб тощо. У сільській школі Ахонкуля діти можуть вибрати: навички вираження (по суті близьке до театральності), фізичну активність на природі, побутові навички (приготування їжі, пришивання гудзиків тощо) чи вивчення якоїсь мови. Багато хто вибирає фізичну активність на природі, не зважаючи на те, що за правилами на всіх перервах діти й без того перебувають у дворі.

Через новий спосіб життя дітей в умовах інформаційних технологій, їхнє фізичне здоров'я увесь час гіршає, тому на фізкультурі швидше дбають вже не про те, кого б відправити на змагання, а чи показники дітей тримаються на здоровому рівні. Фізичну активність практикують

і безпосередньо на уроці у вигляді міжінтервальних розминок – це обов'язкова вимога нової навчальної програми. Одна вчителька з школи «Марттіла» забувала про це нововведення і тому придбала інструмент боротьби зі своєю забудькуватістю – спеціальний кухонний яйце-таймер, завдяки якому розминки стали регулярними.

Оцінювання без оцінок та учитель без учителювання Сіркка Хіетанен розповідає, що в цьому році учні молодших класів (до 6 класу включно) не отримають оцінок аж до весни. У грудні учні отримають словесне оцінювання, яке організують у вигляді бесіди учня, його опікуна та вчителя. Від оцінок відмовилися тому, що який би бал не отримала дитина, він не показує, що вона знає гірше, а що краще по кожному предмету.

Віднині оцінюється досягнення власних цілей учня, а не загальних. Цілі у одного учня можуть бути високі, а в іншого – набагато нижчі.

«Учень тепер має знати, що йому треба знат» – влучно зауважує пані Сіркка. Така система запускає процес самопізнання: «Для мене буде добре, якщо я досягну цього, я буду від цього особливо задоволений», – новий девіз навчання.

Він примушує учнів розібратися в реальних уміннях і остерігатися переоцінки знань чи недооцінки, оберігає його від непосильних намагань, але стимулює триматися планки. Учень бере участь у численних розмовах із учителем, і тому він вже знає інтуїтивно біля якого балу крутиться, але про бал він дізнається тільки в кінці навчального року. До бесіди в кінці навчального півріччя учень спочатку оцінює себе сам в спеціальній оцінювальній анкеті.

Потім цю анкету коментує вчитель і надсилає для підпису батькам. Безпосередньо під час оцінювальної бесіди, тривалістю 15 хвилин та за участю учня, вчителя та батьків, розглядаються всі пункти анкети, вчитель додає свої коментарі. При цьому створюється нова анкета, де враховуються всі коментарі, яка потім надсилається додому до учня. Анкету підписують усі сторони, учень, ніби як добровільно таким чином зобов'язується виправити все, що в нього кульгає. У кінці навчального року учень отримує оцінки.

Нова система співіснує з викладанням релігії

Нововведення не зачепило релігію, суперечки про застарілість якої ніколи не вичерпуються. Особливо прибулі з інших країн батьки дітей дивуються цьому предмету. Але принаймні так це декларується, ціль шкільної релігії – навчити дітей зрозуміти як люди, що належать до певної релігії, сприймають світ, та вселити у їхній світогляд більше толерантності до носіїв інших релігій. Політика підтримки толерантності в школі підкріплена й іншими регулярними заходами. Так звані «вранішні відкриття» дивують сторонніх спостерігачів, які не знали заздалегідь природи заходу. Учителів та учнів школи збирають разом задля розкриття їм якоїсь теми. Остання може розповідати про будь-що і в будь-якому форматі: від розповіді про біженців до дискримінацій у школі. Діти завжди беруть із собою на місце зібрання кишенькові книжечки з євангельсько-лютеранськими псалмами, бо знають, що те, що їм розповідатимуть матиме зв'язок з релігійними принципами, чи до них, як пощастить, то й зовсім прийде пастор, з яким потім співатимуть псалми хором під акомпанемент.

«Вранішні відкриття» придумали і втілили педагогічні організації у тісній співпраці з Церковним парламентом, крім того частина таких відкриттів – суцільно християнського характеру. В заході та уроках релігії добровільно і за згодою батьків беруть участь навіть діти з цілком атеїстичних сімей. Східна Європа вже пережила «позбавлену релігії навчальну програму» одного покоління і тепер, незважаючи на можливість, повертатися знову до релігійного підходу не хоче. Деякі, як от Румунія, все ж таки ризикнули попри мізерний бюджет, і організували нині викладання релігії у навчальних закладах.

Фінляндії у цій справі дуже досвідчена. Тут усі мають доступ до вивчення релігії, до того ж меншини – вивчають власну релігію, якщо це можливо в межах школи. Якщо ж ні, то школяр може приєднатися до інтернет-курсу. Є щоправда проблема дефіциту компетентних вчителів та навчальних матеріалів, але релігію через це не скасовують. Предмет релігії пропонує учневі

знання, практики та уміння, з допомогою яких він зможе зрозуміти підґрунтя власної ідентичності та світогляду, сформовані правила етичності. Предмет дає можливість збагнути дітям, що світогляд у їхній країні важливий і унікальний не більше, ніж для жителів інших країн їхній світогляд.

Помічник ректора Сіркку Хіетанен також наголошує, що на уроці власне практикувати віру заборонено, хоча ще в її шкільні часи під час уроків релігії молилися та здійснювали інші атрибутивні жести лютеранської віри.

Формування ідентичності програміста

До фінської школи прийшло й інше нововведення – програмування. Його відтепер викладатимуть уже з найменших класів. Фінляндія у цьому випадку не стала першопрохідцем, бо до ініціативи першими долучилися Великобританія та Естонія. У Великобританії зміни почали впроваджувати у 2011 році. Вони взяли курс на програмування не через бажання стати вузькопрофільними, а через елементарну потребу суспільства. Нині просто необхідно до уваги взяти віртуальність та медійність світу, в якому учневі треба навчитися уміло орієнтуватися.

Естонія ввела програмування в шкільну програму в 2013 році. Вчителів тоді підготували до нововведення протягом 4 тижнів через інтернет. У Фінляндії дуже не вистачає власних компетентних ІТ-кадрів, які не завжди можна залучити з-за кордону, бо ж інколи проект вимагає залучити працівника в роботу суцільно, а не лише технічно. Тому тепер ази кодування будуть доступні і фінським діткам. Введення програмування додали в тому числі замість теми ділення стовпчиком.

Курс на самоуправління через підприємництво

Нестача робочих місць у Фінляндії вирує не на жарт, власні фірми – життєвоважливі для економіки країни та підтримки її добробуту. Тому не дивно, що тут є рекомендації для шкіл по впровадженню загальнодержавної навчальної програми з підприємницького духу. У муніципалітеті Етеля-Похялма програму сприйняли буквально і ввели окремим предметом.

Його назва звучить приблизно наступним чином: «Підприємницький підхід до діяльності будь-якого характеру». Такий предмет викладатимуть дітям з 8-го класу, але й молодші діти будуть максимально оповиті підприємницькою позитивною одержимістю через усілякі інші новинки програми.

Такі уроки не обов'язково проводити в класі. Учні водитимуть, наприклад, на підприємства, де без знання певного предмета його діяльність була б неможливою. Це може бути якийсь фармацевтичний, харчовий завод, чи ветеринарна лікарня. Тут стане в пригоді і той багатогалузевий/багатодисциплінарний проект, який включає в себе одночасно декілька предметів і завдяки цьому значно розширює підбір подібних місць.

Група учнів, а не один учень – панівна форма навчання

Робота в групах, здається, працює вже не як виняток, а як правило. Особливо вдалою, з моїх спостережень у сільській школі, видається робота в групах на уроках музики, релігії та праці. Родзинка музичного предмету в тому, що майже щоразу вчитель залишає час на формування групи, яка, по можливості, грає на різних музичних інструментах, у тому числі з використанням маракасів, бубнів, барабанів та ксилофонів. На уроці праці, крім налагодженої і достатньо природної роботи учнів у групах, помітні результати боротьби зі стереотипами за ознаками статі. До того ж, це закріплено в програмі: не тільки дівчата із задоволенням оперують пилками і шліфують дощечки до майбутніх шафок, але й хлопці, хоч і з набагато меншим ентузіазмом, в'яжуть спицями.

Робота в групах сприяє викоріненню дискримінації, однак не стала унікально зручною для всіх. Подекуди в ЗМІ виринають образливі, спантелечені і схвильовані колонки батьків, діти яких з тих чи інших причин не вписуються у групи. Сіркку Хіетанен каже, що фінська школа уміє працювати з винятками завдяки індивідуальному підходу, який при потребі застосовують і тут.

Однак паралельно з об'єднувальним чинником роботи в групах тут парадоксально співіснує й інший бік: діти поділені на групи також поділені за рівнем знань. Класи не прив'язані до керівника, а до груп за відповідним до їхніх знань рівнем, тобто за вчителем закріплені здебільшого змішані класи. Такий поділ, окрім основних функцій, також збільшує внутрішню мобільність і зміцнює стосунки між учнями різних класів.

Офіційне кумівство серед дітей

Є у фінській школі і те, що заслуговує прямо таки обожнювання. Мова йде про кумівство, яке у Фінляндії заведене вже з молодших класів, тільки несе воно виключно позитивний характер, на відміну від того кумівства, яке може прийти на думку нам. За кожним п'ятикласником-кумом закріплений учень першого класу, тоді як другокласники мають товаришувати з шестикласниками. У день кумівства старшачки щиро дбають про молодших товаришів: вчителі придумують якусь

цікаву програму, де покумані діти працюють у парі, а на перервах разом гуляють у дворі.

У цей день розумієш, що кращого засобу придушити дитячий егоїзм та розкрити ніжність та відповідальність годі й шукати. Ніяких жартів: цілий день ти у підпорядкованості малечі, а він – у твоїй.

Ролі вчителя і помічника учня

Революційні зміни підкралися і до ролі вчителя. Тут не підтримують ієрархічні традиції, що означає максимальну наближеність учителя до учнів, але усе ж він ні в якому разі не переходить у статус друга чи товариша для школярів. У фінській школі, наприклад, відкрита вчительська – діти туди заходять без попередження, але не без потреби. Натомість у нас, ще з радянських років, вчительська оповита таємницею, табу для учнів.

Ще одна антиієрархічна ознака полягає в тому, що у їдальні немає окремих місць для вчителів, вони завжди сидять поміж учнями. Якщо вчитель помічає, що хтось сидить сам, то відразу невимушено підсідає до нього. Подібне я спостерігала і в дитячому садочку, де вихователі їли за одним столом з дітьми.

У їдальні вчителі, крім того, прислуховуються до того, про що школярі розмовляють, аби виявити завчасно будь-які прояви поведінки дискримінаційного характеру. Остання проблема стоїть дуже гостро у Фінляндії, бо тут на власній шкурі відчули, що дискримінація – будь-де: в школі чи поза школою – небезпечна для життя оточуючих. Фінляндія на кшталт США пережила два випадки масових убивств у навчальних закладах, де вбивцями були студент та учень. Через це тепер будь-які щонайменші підозрілі невдоволення учнів у вигляді погроз, та ще й залишених у соцмережах чи на інших публічних ресурсах, на розмову відразу викликають поліціанта.

У навчальному процесі вчитель має усунутися від одноосібного володарювання у класі та перейняти функції керівника групи чи керівника проекту, дати простір для активності учнів. Діти мають самостійно збирати матеріали, критикувати їх та аналізувати.

Це збільшує виклики для учителів. Індивідуальні підходи й без того ускладнювали їхнє життя, адже навіть батьки не завжди впевнені в безсумнівній правильності такого гіперіндивідуального підходу до дітей. Наприклад, дітям часто приписують тут синдром порушення активності та уваги, в існуванні якого низка дотичних до педагогічної та медичинської сфери спеціалістів узагалі сумнівається. Натомість у Фінляндії – це поширений діагноз, який вимагає цілого комплексу заходів з боку освітнього закладу задля забезпеченням повноцінного навчання для особливих дітей. Але саме завдяки цьому сумлінному індивідуальному підходу до учнів я опинилася у сільській школі на роботі на посаді помічника учня. Мені випала можливість ознайомитися з середньою школою Фінляндії тоді, коли до фінської провінції з іншої країни переїхала одна сім'я. Їх доньку потрібно було влаштувати у школу, а для цього школа найняла для неї перекладача.

Я, подолавши легку, невимушену і навіть жартівливу співбесіду з неймовірно позитивною директоркою провінційної фінської школи та класним керівником в подальшому дорученої мені дитини, отримала цю посаду.

Чотири тижні я сиділа за партою поруч і перекладала російською новій прибулій усе, чого її навчали і про що її однокласники розмовляли.

У Фінляндії долю дітей іммігрантів шкільного віку вирішують кількома способами: або їх відправляють у спеціальну школу, де протягом року вони вивчають фінську мову у середовищі таких же іноземців, а потім опановують звичайні шкільні предмети вже в наступному році, або їх нещадно «вербують» до лав фінських школярів, тобто відразу у середовище носіїв мови, щоправда не в наступному класі, а в повторному.

У моєму випадку учень п'ятикласник також вимушений був навчатися у повторному для нього класі, бо його першочерговим завданням було опанувати мову, а засвоєний раніше матеріал на Батьківщині значно полегшував це завдання. Я, окрім функцій перекладача, мала виконувати також функції наставника і, частково, людини, що морально ніби пом'якшує твердий ґрунт чужбинного середовища.

Формально я навіть не була перекладачем, бо внесена була у реєстр як шкільний помічник – стандартна позиція в школі, що передбачає помічні функції, спрямовані на дітей, які з якихось причин, фізичних, розумових вад чи інколи просто мізерних відхилень, або, як от у нашому випадку, через відсутність спільної мови, не можуть впоратися власними силами.

Такі помічники є усюди, тобто вони не є винятком, що знову ж дещо відрізняє кадрову політику школи від нам звичної.

Джерело: <http://life.pravda.com.ua/society/2017/01/9/221945/>

Фото із сайту rakennetaankaupunki.fi

Закон України «Про державний бюджет на 2017 рік»: фінансування освіти

01 січня 2017 року набув чинності Закон України «Про державний бюджет на 2017 рік». Наведемо основний аналіз фінансування галузі освіти.

Завдяки наполегливим діям Асоціації міст України вдалося домогтися врахування деяких пропозицій. Так, на 2017 передбачено:

- Додаткову дотацію на утримання закладів освіти та охорони здоров'я в обсязі 14,9 млрд. грн., у тому числі бюджетам ОТГ. У поданому Урядом попередньому варіанті для ОТГ додаткова дотація не передбачалась.

У той же час додаткова дотація не передбачена бюджетам міст обласного значення.

- На 10,7 млрд. грн. або на 25,5% збільшено обсяг освітньої субвенції та на 8,9 млрд. грн. У той же час на рівень місцевих бюджетів передано всі видатки, крім видатків на оплату праці педагогічних працівників по загальноосвітніх навчальних закладах (навантаження 23,5 млрд. грн.).

- З механізму фінансування ПТУ виключено міста обласного значення (Освітню субвенцію дозволено спрямовувати на ПТУ та закладено 2,2 млрд. грн. на зазначені видатки. Передбачено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази ПТУ в обсязі 50 млн. грн. Окрім того, в Держбюджеті передбачено окрему програму щодо фінансування підготовки кадрів в ПТУ в обсязі 120 млн. грн.

У той же час за містами-обласними центрами залишено фінансування ПТУ, хоча не передбачено доручення передати такі заклади у комунальну власність. (МОН розробив відповідний спрощений порядок передачі майна ПТУ в комунальну власність. Очікується його схвалення Урядом. Поряд із тим розпорядженням Кабінету Міністрів України № 994-р від 14 грудня 2016 року схвалено методичні рекомендації щодо формування регіонального замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів.

- Залишено право спрямовувати залишки коштів освітньої субвенції на оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів (пропонувалося виключити).

У той же час вилучено норми щодо можливості спрямовувати кошти освітньої субвенції на капітальні видатки.

Наведемо загальні цифри Бюджету 2017 року в галузі освіти:

- Загальний обсяг освітньої субвенції – 52 593 109,7 тис. грн.
- Видання, придбання, зберігання і доставка підручників і посібників для учнів загальноосвітніх навчальних закладів державної та комунальної власності – 392 969,9 тис. грн.
- Модернізація та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів – 50 000 тис. грн.
- Надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами – 209 458,3 тис. грн.
- Додаткова дотація на утримання закладів освіти та охорони здоров'я – 14 900 000 тис. грн.
- Підготовка кадрів у професійно-технічних навчальних закладах за професіями загальнодержавного значення – 119600,8 тис. грн.

Джерело: Центр аналізу та розробки законодавства Асоціації міст України

? Чи можна здійснювати фінансування у 2017 році дошкільних навчальних закладів перерозподілом освітньої субвенції на міські та сільські ради?

! Відповідно до статті 1032 Бюджетного кодексу України освітня субвенція спрямовується на оплату поточних видатків таких типів навчальних закладів:

- 1) загальноосвітні навчальні заклади усіх ступенів;
- 2) шкільні відділення навчально-виховних комплексів “дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад”, “загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад”;
- 3) спеціалізовані школи (школи-інтернати), включаючи школи-інтернати з поглибленим вивченням окремих предметів і курсів для поглибленої підготовки дітей в галузі науки і мистецтв, фізичної культури і спорту, інших галузях, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою; ліцеї (ліцеї-інтернати); гімназії (гімназії-інтернати); колегіуми (колегіуми-інтернати);
- 4) вечірні (змінні) школи;
- 5) загальноосвітні навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації: загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні санаторні школи-інтернати; спеціальні загальноосвітні школи-інтернати; загальноосвітні навчальні заклади для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячі будинки (крім дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей);
- 6) спеціальні загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку, навчально-реабілітаційні центри.

Отже, освітня субвенція не може бути спрямована на оплату поточних видатків дошкільних навчальних закладів.

Відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 89 Бюджетного Кодексу України видатки на дошкільну освіту здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Вважаємо, що використання освітньої субвенції на оплату видатків дошкільної освіти буде порушенням бюджетного законодавства і розглядатиметься відповідними органами як нецільове використання коштів.